

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 28
від 12 травня 2020 року

**Пропозиції змін до деяких законодавчих актів
щодо забезпечення функціонування закладів вищої освіти
в період карантину, зумовленого пандемією
коронавірусної хвороби (COVID-19), за результатами зустрічі
зі Спілкою ректорів вищих навчальних закладів України**

Заслухавши і обговоривши інформацію Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Бабака С.В. та голови підкомітету з питань вищої освіти Гришиної Ю.М., а також, враховуючи виступи інших учасників засідання, Комітет з питань освіти, науки та інновацій відзначає наступне.

23 квітня 2020 року у форматі відеоконференції відбулася робоча нарада членів Комітету з питань освіти, науки та інновацій з Президією Спілки ректорів вищих навчальних закладів України та головами регіональних Рад ректорів, викликана необхідністю обговорення та окреслення шляхів вирішення нагальних проблем у сфері вищої освіти у зв'язку з запровадженням в Україні заходів із запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19 та встановленням карантинного режиму.

За наслідками цієї робочої наради поступили пропозиції від Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, Ради ректорів закладів вищої освіти Одеського регіону, Ради ректорів закладів вищої освіти III-IV р.а. Житомирської області, Ради ректорів вищих навчальних закладів Полтавського регіону, Асоціації працівників аграрних навчальних закладів України "Украгроосвіта", Національного університету "Острозька академія", Національного технічного університету "Дніпровська політехніка" щодо необхідності внесення змін до чинного законодавства України.

Деякі з озвучених проблемних питань вирішуються у рамках чинного законодавства. Зокрема, відповідно до підпунктів 2,3 пункту 2 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)" передбачено, що власником підприємства, установи,

організації або уповноваженим органом може змінюватися режим роботи органів, закладів, підприємств, установ, організацій, зокрема щодо прийому та обслуговування фізичних та юридичних осіб. Інформація про такі зміни повинна доводитися до відома населення з використанням веб-сайтів та інших комунікаційних засобів.

Також з дня оголошення карантину зупиняється перебіг строків звернення за отриманням адміністративних та інших послуг та строків надання цих послуг, визначених законом. Від дня припинення карантину перебіг цих строків продовжується з урахуванням часу, що минув до його зупинення.

Нагальні питання діяльності закладів вищої освіти, які виникли, поглибились та потребують вирішення у зв'язку з запровадженням в Україні заходів із запобігання поширенню коронавірусної хвороби COVID-19 та встановленням карантинного режиму, доцільно згрупувати за такими напрямками:

- 1) діяльність спеціалізованих вчених рад та необхідність подовження атестаційного процесу в Україні;
- 2) забезпечення акредитації освітніх програм в умовах карантинного режиму;
- 3) організація дистанційного навчання закладами вищої освіти;
- 4) особливості вступної кампанії 2020 року, запровадження єдиного вступного іспиту з іноземної мови при вступі на навчання за освітнім ступенем магістра за технологіями зовнішнього незалежного оцінювання;
- 5) розширення фінансово-економічної автономії закладів вищої освіти, створення умов для ефективного використання коштів, отриманих від надання платних послуг у сфері вищої освіти та пов'язаних з нею інших сферах діяльності;
- 6) застосування стимулів (у тому числі податкових та митних пільг) для провадження наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності закладами вищої освіти.

Спількою ректорів вищих навчальних закладів України, головами регіональних Рад ректорів, Асоціацією працівників аграрних навчальних закладів України "Украгроосвіта" та окремими закладами вищої освіти запропоновано низку законодавчих ініціатив для вирішення проблемних питань, які потребують обговорення та прийняття рішень.

1. У зв'язку з вимушеним запровадженням режиму надзвичайної ситуації по всій території України на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 "Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2", в усіх закладах освіти незалежно від форми власності та сфери управління запроваджено карантинний режим. Внаслідок зазначених обмежувальних заходів фактично заблокована робота спеціалізованих вчених рад, що призводить до порушення законодавчо встановлених строків проведення атестаційних процедур, у тому числі й захистів дисертацій, прийняття їх до розгляду тощо. Усі ці вимушені заходи унеможливають реалізацію конституційного права особи на освіту, у тому числі й здобуття наукових ступенів кандидата наук (доктора філософії) та доктора наук.

Для розв'язання цієї гострої проблеми Спілкою ректорів вищих навчальних закладів України, регіональними радами ректорів, понад 30-ма керівниками закладів вищої освіти та наукових установ запропоновано:

внести зміни до підпункту 7 пункту 2 розділу XV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту", якими продовжити процес ате-стації наукових кадрів в Україні та строк видачі диплому кандидата або доктора наук центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки до 31 грудня 2021 року.

Народними депутатами України, в тому числі членами Комітету з питань освіти, науки та інновацій, розроблено проект Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо продовження строків завершення підготовки кандидатів та докторів наук», яким продовжено строк підготовки кандидатів та докторів наук до 30 червня 2021 року.

Рада ректорів вищих навчальних закладів Полтавського регіону, окрім того, пропонує *внести зміни до статей 5 і 6 Закону України "Про вищу освіту" та п.7 п.2 розділу XV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту", якими передбачити можливість захисту дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів, у тому числі в режимі відеоконференції.*

Автори цієї ініціативи, вивчаючи міжнародний досвід, звернули увагу на закон, так званий "Антикризовий щит-2.0", прийнятий у Республіці Польща.

2. Унаслідок обмежувальних заходів практично унеможливлена процедура первинної акредитації освітніх програм, що ставить під загрозу отримання випускниками бакалаврських та магістерських освітніх програм дипломів про вищу освіту.

До закінчення поточного навчального року Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти зобов'язане провести акредитацію 363 освітніх програм на I і II рівнях вищої освіти (з них близько 50 програм в закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання) та 516 освітніх програм за III рівнем освіти. У той же час викликає занепокоєння той факт, що освітні програми, що відбуваються у закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, не можуть згідно з чинними законодавством проходити акредитаційну експертизу дистанційно.

Частиною другою статті 25 Закону України "Про вищу освіту" передбачено, що протягом трьох місяців з дня подання заяви Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти за результатами акредитаційної експертизи приймає рішення про акредитацію, умовну (відкладену) акредитацію чи відмову в акредитації відповідної освітньої програми. Рішення щодо акредитації освітньої програми приймається на підставі експертного висновку відповідної галузевої експертної ради і вноситься до Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Рада ректорів закладів вищої освіти III-IV р.а. Житомирської області, Рада ректорів закладів вищої освіти Одеського регіону, Рада ректорів вищих навчальних закладів Полтавського регіону також пропонують:

внести зміни до пункту 2 статті 25 Закону України "Про вищу освіту" у частині, що стосується умовної (відкладеної) акредитації освітніх програм, доповнивши його реченням такого змісту:

“У разі унеможливлення проведення акредитаційної процедури унаслідок введення загальнодержавних обмежувальних заходів Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти може прийняти рішення про умовну (відкладену) акредитацію освітніх програм строком на 1 рік за спрощеною процедурою лише на підставі поданих закладом вищої освіти відповідних документів”.

3. Вступна кампанія 2020 року має свої особливості і буде проходити з дотриманням режиму соціального дистанціювання та використанням засобів індивідуального захисту вступників. Однак, в умовах запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19) та запровадження карантину Асоціація працівників аграрних навчальних закладів “Украгроосвіта”, Рада ректорів закладів вищої освіти III-IV р.а. Житомирської області, НТУ «Дніпровська політехніка» рекомендують у 2020 році замінити ЗНО вступними іспитами у закладах вищої освіти. У зв'язку з цим:

внести зміни до частини дев'ятої статті 44 Закону України “Про вищу освіту”, передбачивши прийом на основі ступеня молодшого бакалавра, ступеня фахового молодшого бакалавра або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста під час вступу для здобуття ступеня бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) за результатами вступних іспитів або творчих конкурсів у закладі вищої освіти та середнього балу документа про відповідну фахову передвищу або вищу освіту;

внести зміни до частини десятої статті 44 Закону України “Про вищу освіту”, якими передбачити вступ на навчання до магістратури за результатами фахових вступних випробувань та іспиту з іноземної мови.

Свою позицію автори аргументують необхідністю дотримання безпечних регламентів при проведенні ЗНО. В умовах підвищеної епідеміологічної небезпеки, що склалася в Україні, на думку авторів пропозиції, є також недоцільним проведення єдиного вступного іспиту (ЄВІ) з іноземної мови для вступу до магістратури, оскільки для участі передбачено обов'язкову особисту реєстрацію у закладі вищої освіти в термін з 12 травня до 5 червня 2020 року. Проведення такої процедури неможливе у зв'язку з карантинними заходами, які запроваджені з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19).

Окрім того, авторами зазначених пропозицій звертається увага на необхідність забезпечення ступеневої підготовки фахівців, яка економить країні близько 1 мільярда грн., оскільки студенти вступають одразу на другий чи третій курс.

Запровадження вступу на основі ступеня фахового молодшого бакалавра та ОКР молодшого спеціаліста до університетів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання, на думку Асоціації працівників аграрних навчальних закладів “Украгроосвіта”, по-перше, ставить випускників коледжів і технікумів у нерівні умови з випускниками закладів загальної середньої освіти, оскільки студенти вивчають загальноосвітні дисципліни, зокрема математику, українську мову, хімію, біологію у прикладному застосуванні до своїх майбутніх спеціальностей, які дещо відрізняються від шкільних, за якими проводиться зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО). По-друге, значно доцільнішим виглядає прийом до університетів випускників коледжів і технікумів на основі вступних іспитів, що

виявляють знання з фаху, які вони здобули і продовжуватимуть здобувати у закладі вищої освіти, а не на основі загальноосвітніх дисциплін.

Водночас незалежне оцінювання, на думку багатьох освітніх експертів, є не тільки ефективним інструментом справедливого відбору вступників, що має високу довіру суспільства, але й дає змогу забезпечити вступникам соціальне дистанціювання, захистити їх від скупчення в приймальних комісіях та на вступних іспитах, що є дуже актуальним у цьому році.

4. Спрямування коштів держбюджету у 2020 р. на ефективну боротьбу з пандемією коронавірусу та економічною кризою призвело до скорочення видатків на освіту. В умовах обмеженого фінансування закладів вищої освіти нагальним є питання розширення їх фінансово-економічної автономії та створення умов для ефективного використання коштів, отриманих від надання платних послуг у сфері вищої освіти та пов'язаних з нею інших сферах діяльності.

На сьогодні у системі вищої освіти склалася практика, коли включення таких коштів до кошторису призводить до скорочення розміру реального бюджетного фінансування вищої освіти, у результаті чого по мірі збільшення обсягу доходів від контрактної форми навчання та інших освітніх послуг, частка прямого бюджетного фінансування конкретного закладу вищої освіти зменшується. Окрім того, закріплення коштів, отриманих із позабюджетних джерел, за певними напрямками їх використання у складі кошторису суттєво звужує можливість маневру наявними коштами. Це не дозволяє оперативно фінансувати невідкладні заходи з урахуванням конкретних інтересів і специфіки закладу вищої освіти та спричиняє необґрунтовані перешкоди для акумуляції коштів на пріоритетних напрямках його розвитку. Варто також зазначити, що надходження коштів від надання освітніх послуг має чітко виражений сезонний характер.

Тому Спілка ректорів вищих навчальних закладів України пропонує *внести зміни до статті 73 Закону України “Про вищу освіту”, передбачивши, що кошти, отримані закладом вищої освіти від надання платних послуг у сфері вищої освіти та пов'язаних з нею інших сферах діяльності, не включаються до спеціального фонду бюджетів і кошторису такого закладу.*

5. Для забезпечення повноти освоєння бюджетних коштів та раціонального їх використання важливо удосконалити правила та умови здійснення публічних закупівель товарів, робіт та послуг, необхідних для оперативного фінансування потреб закладів вищої освіти.

Спілка ректорів вищих навчальних закладів України має декілька кількя варіантів законодавчих ініціатив з цього приводу, зокрема:

перший: внести зміни до статті 1 та статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі” щодо нових предметів закупівель, якими передбачити, що дія цього Закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є нові предмети закупівлі;

другий: внести зміни до статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі” щодо коштів спеціального фонду закладів вищої освіти, передбачивши, що дія цього закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється закладами вищої освіти та науково-дослідними установами за рахунок власних надходжень.

Обґрунтування першої пропозиції впливає із тлумачення самого поняття “новий предмет закупівлі” - це товари, роботи або послуги, закупівля яких здійснюється замовником у разі:

виникнення нагальної додаткової потреби у товарах, роботах чи послугах внаслідок обставин, які замовник об’єктивно не міг передбачити;

виділення додаткових коштів;

перерозподілу коштів, зекономлених внаслідок проведення конкурсних процедур закупівель;

перерозподілу коштів, зекономлених у результаті зміни ціни договору в бік зменшення у випадках, визначених у частині п’ятій статті 41 цього Закону;

розірвання договору про закупівлю та необхідності здійснення нової закупівлі;

інших подібних випадках, спричинених обставинами, які замовник об’єктивно не міг передбачити.

Щодо другої пропозиції, то така норма діяла до 20.04.2014 року. Застосування процедур тендерної закупівлі товарів, робіт та послуг, що є зрозумілим у випадку використання бюджетних коштів, водночас є необґрунтованим для закупівель товарів, робіт та послуг за рахунок власних коштів закладу освіти. Справа в тому, що основним критерієм тендерної закупівлі є мінімальна ціна товарів і послуг без урахування їх якості. Це призводить до того, що заклади освіти одержують дешеві, але неякісні товари і послуги. Такий підхід є неефективним для розвитку вищої освіти, оскільки сучасна вища освіта потребує випереджального розвитку матеріальної бази та широкомасштабного використання в освітньому процесі найсучаснішої техніки та технологій.

Рада ректорів вищих навчальних закладів Полтавського регіону звертає увагу на те, що у закладах вищої освіти, які мають структурні підрозділи (коледжі), без статусу юридичної особи, складається консолідований річний план закупівель. Тобто, обмеження у 50 тис. грн., в межах яких можливо оперативно провести закупівлю без використання електронної системи, поширюється не на кожного учасника окремо, а в цілому на заклад вищої освіти. Тому доцільним є внесення змін до статті 2 Закону України “Про публічні закупівлі”, доповнивши її частиною п’ятою такого змісту: “5. У разі наявності в структурі замовника відокремлених структурних підрозділів без статусу юридичної особи, які є розпорядниками бюджетних коштів, кожен з них визначається окремим замовником”.

Рада ректорів закладів вищої освіти Одеського регіону рекомендує вийти з законодавчою ініціативою про внесення змін до пункту 5 статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі”, передбачивши, що дія цього закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є послуги з акредитації освітніх (освітньо-професійних та освітньо-наукових) програм, що надаються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти у відповідності до закону.

Асоціація працівників аграрних навчальних закладів “Украгроосвіта” пропонує внести зміни до статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі”, збільшивши вартісні пороги закупівлі товарів і послуг до 200, 0 тис. грн., а робіт – до 1,5 млн. грн.

Повернення вартісних порогів закупівлі товарів, послуг до 200 тис. грн., а робіт до 1,5 млн грн. дозволить замовникам оперативно забезпечувати потреби у необхідних закупівлях, у той час як будь-яка процедура проведення спрощеної закупівлі найменше триватиме від 11 робочих днів з моменту визначення переможця і до укладання договору - ще 20 робочих днів. Тобто, у разі проведення спрощених закупівель навчальний заклад освіти не матиме можливості своєчасного забезпечення товарів, робіт і послуг для повноцінного освітнього процесу.

Окрім того, якщо у підпорядкуванні закладу вищої освіти є відокремлені структурні підрозділи сільськогосподарського спрямування, особливістю яких є сезонність, тривалий цикл виробництва та безперервність (особливо у тваринництві), то проведення спрощених закупівель унеможливить своєчасне постачання кормів, засобів захисту, насіння, молодняка тварин, добрив тощо.

6. Зважаючи на обмежені фінансові можливості країни, необхідність застосування підтримуючих і стимулюючих заходів для провадження наукової, науково-технічної діяльності та інноваційного процесу вкрай необхідним є внесення відповідних змін до окремих законодавчих актів України, зокрема Податкового та Бюджетного Кодексів щодо операцій, звільнених від оподаткування, та розширення переліку захищених видатків бюджету.

У зв'язку з цим Асоціація працівників аграрних навчальних закладів "Украгроосвіта" рекомендує:

внести зміни до п.197.1 та п.197.11 статті 197 Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування операцій з провадження наукової і науково-технічної діяльності закладами вищої освіти та науковими установами, постачання наукового обладнання та комплектуючих до нього для потреб закладів вищої освіти та наукових установ;

внести зміни до частини другої статті 55 Бюджетного Кодексу України щодо включення до переліку захищених видатків бюджету придбання наукового і навчального обладнання, комп'ютерних програм для закладів вищої освіти і наукових установ.

Окрім того, Спілка ректорів вищих навчальних закладів України пропонує внести зміни до статті 13 Бюджетного кодексу України щодо коштів спеціального фонду закладів вищої освіти, якими передбачається, що кошти, отримані закладом вищої освіти від надання платних послуг у сфері вищої освіти та пов'язаних з нею інших сферах діяльності, не включаються до спеціального фонду бюджету.

На сьогодні в системі вищої освіти основним джерелом таких коштів є надходження від контрактної форми навчання та інших освітніх послуг. Виключення цих коштів із спеціального фонду державного бюджету дозволить накопичувати їх, оскільки плата за навчання має чітко виражений сезонний характер, і оперативно фінансувати невідкладні заходи з урахуванням конкретних інтересів і специфіки закладу вищої освіти, насамперед зміцнення наукової та навчальної бази закладів вищої освіти.

7 травня 2020 р. на засіданні підкомітету з питань вищої освіти за результатами робочої наради зі Спілкою ректорів вищих навчальних закладів України

розглянуто пропозиції змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення функціонування закладів вищої освіти в період карантину, зумовленого пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19).

Заслухавши інформацію Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Бабака С.В. та голови підкомітету з питань вищої освіти Комітету з питань освіти, науки та інновацій Гришиної Ю.М., обговоривши пропозиції Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, голів регіональних Рад ректорів, Асоціації працівників аграрних навчальних закладів “Украгроосвіта”, провідних закладів вищої освіти щодо окремих питань законодавчого забезпечення діяльності закладів вищої освіти в період карантину, зумовленого пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19), Комітет з питань освіти, науки та інновацій **вирішив:**

1. Інформацію Голови Комітету з питань освіти, науки та інновацій Бабака С.В. та голови підкомітету з питань вищої освіти Гришиної Ю.М. за результатами робочої наради зі Спілкою ректорів вищих навчальних закладів України стосовно пропозицій змін до деяких законодавчих актів щодо забезпечення функціонування закладів вищої освіти в період карантину, зумовленого пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19), взяти до відома.

2. Рекомендувати Верховній Раді України:

Пришвидшити прийняття проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” щодо продовження строків завершення підготовки кандидатів та докторів наук”.

3. Рекомендувати Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій спільно з Міністерством освіти і науки України:

Врахувати пропозиції Спілки ректорів вищих навчальних закладів України, регіональних Рад ректорів та Асоціації працівників аграрних навчальних закладів “Украгроосвіта” при розробленні пакету проектів законів щодо фінансової автономії закладів вищої освіти, зокрема стосовно:

1) внесення змін до статті 13 Бюджетного кодексу України щодо коштів спеціального фонду закладів вищої освіти, передбачивши, що кошти, отримані закладом вищої освіти від надання платних послуг у сфері вищої освіти та пов’язаних з нею інших сферах діяльності, не включаються до спеціального фонду бюджету;

2) внесення змін до п. 197.1 та п. 197.11 статті 197 Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування операцій з провадження наукової і науково-технічної діяльності закладами вищої освіти та науковими установами та постачання наукового обладнання та комплектуючих до нього для потреб закладів вищої освіти та наукових установ.

4. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

4.1. Підготувати зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 “Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів”, передбачивши захист дисертацій з використанням засобів відеозв’язку в режимі реального часу.

4.2. Пришвидшити внесення змін до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України 11.07.2019 №977, зокрема, щодо умовної (відкладеної) акредитації освітніх програм.

5. Підкомітету з питань вищої освіти Комітету з питань освіти, науки та інновацій (Гришина Ю.М.):

5.1. Створити робочу групу із залученням членів Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку з підготовки проекту Закону України про внесення змін до Закону України “Про публічні закупівлі” щодо закупівель, які здійснюються закладами вищої освіти та науково-дослідними установами.

5.2. При підготовці цього законопроекту врахувати пропозиції Співки ректорів вищих навчальних закладів України та Асоціації працівників аграрних навчальних закладів “Украгроосвіта”, зокрема стосовно:

внесення змін до статті 1 та статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі” щодо нових предметів закупівель, якими передбачити, що дія цього Закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є нові предмети закупівлі;

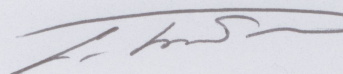
внесення зміни до статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі” щодо коштів спеціального фонду закладів вищої освіти, передбачивши, що дія цього закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є товари, роботи і послуги, закупівля яких здійснюється закладами вищої освіти та науково-дослідними установами за рахунок власних надходжень;

внесення змін до статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі”, передбачивши, що дія цього закону не поширюється на випадки, якщо предметом закупівлі є послуги з акредитації освітніх (освітньо-професійних та освітньо-наукових) програм, що надаються відповідно до цього закону;

внесення змін до статті 3 Закону України “Про публічні закупівлі”, збільшивши вартісні пороги закупівлі товарів і послуг до 200, 0 тис.грн., а робіт – до 1,5 млн.грн.

6. Контроль за виконанням цього Рішення покласти на Голову Комітету з питань освіти, науки та інновацій С.В. Бабак.

Голова Комітету

С.В. Бабак